

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 33
september 2023
cena 1,90 eura

9

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Dozrel čas postaviť sa novému zlu

NÁŠ ROZHOVOR

Rafael RAFAJ, podpredseda PV ZPKO, bývalý poslanec NR SR a autor zákona č. 274/2007 o príplatku k dôchodku bývalým politickým väzňom; novinár, publicista, syn politického väzňa, v ére totality diskriminovaný režimom v bránení prístupu k vzdelaniu. Vysokú školu mohol vyštudovať až po páde režimu. Takto sme ho predstavili čitateľom Svedectva v roku 2021. V súčasnosti treba dodať: kandidát za poslanca NR SR za hnutie Republika.

● Ak by sme použili umeleckú metaforu na končiace sa volebné obdobie, povedali by sme, že bolo dekadentné. No ono bolo ešte horšie. Ukázalo ľahostajnosť spoločnosti k veciam verejným, jej život ohrozujúcu atomizáciu, úpadok morálky a absolútnu absenciu empatie vládnucich politikov voči domácemu obyvateľstvu.

Rafael Rafaj

Foto Eva Zelenayová

A vy sa práve v tomto čase chystáte kandidovať za poslanca NR SR. Prečo?

Hovorí sa, že každé zlo je na niečo dobré. Vystihuje to aj skúsenosť politických väzňov - bez utrpenia by

nebol ani odpor a nebola by ani vôľa meniť veci. A tie na Slovensku sa dostali do kritického štádia. Ľudia stratili vieru, že politici a štát slúžia svojim občanom. Vidíme, že slúžia cudzím.

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Ján Litecký Šveda
Fair play politikom, úcta politickým väzňom 2
Eva Zelenayová
Koho nevolíť 3

Ján Košiar
Vo Viliuse rokoval výbor INTER-ASSO 4
Kvetoslav Gregor
V Likavke spomínali na Bernarda Nemčeka 5

Jozef Dečo
Leopoldov symbol utrpenia politických väzňov 5
Ján Košiar
Slovensko. Kríž v priamom prenose 8

Juraj Hurný
Ako sa podpísala cenzúra v MS... 9
Ľudovít Košík
Jáchymovský talent 12

ročník 33 • september 2023

Fair play politikom, úcta politickým väzňom

Na vedľajšej strane uvádzame zásadné stanovisko našej organizácie k nasledujúcim parlamentným voľbám, ktoré nadväzuje na naše predošlé odporúčania. Veď keď naše podstatné hodnoty sa nemenia, ani stanoviská nemôžu byť veľmi iné. Tam je aj povedané to hlavné. Ale k stručnému zhrnutiu dovoľte pár slov navyše, ktoré tiež tak trochu nadväzujú na tie k predošlým voľbám. Hlavne dve veci treba zvýrazniť.

Prvá vec sa týka strán. Možno niektorí naši členovia by aj privítali, keby sme tu nejaké konkrétne spomenuli. Ale ten zásadný kompas ako voliť, máme prirodzene v sebe. Tu nemôžeme navrhovať konkrétne strany, to by sme iba znížili morálny kredit politických väzňov stranickým politikárčením. A keďže my vyznávame demokratické hodnoty, sme schopní uznať každú vládu a spolupracovať s ňou, ak bude demokraticky zvolená. Vox populi, vox Dei. Navyše, naši členovia nepotrebujú vodiť za ručičku, keďže všetci dobre vieme, ktoré sú naše hlavné hodnoty, za ktoré sme trávili roky vo väzeniach, koncentrákoch či za ktoré komunisti rovnopopravovali. A tie hodnoty musíme presadzovať aj naďalej a pomáhať im udomáčniť sa v našej spoločnosti, ešte stále pokrivenej pokrokovou propagandou. Hádám jedna vec sa predsa len nedá obísť: doteraz sme so všetkými vládami ako-tak vychádzali, raz lepšie raz horšie, ale aspoň základnú úctu politickým väzňom prejavovali všetky. Až na ministra vnútra za OĽaNO Romana Mikulka, ktorý politických väzňov hanebne potupil. Na to by sme nemali zabudnúť.

Európa musí zostať kresťanská

Druhá, ešte dôležitejšia vec, na ktorú v týchto voľbách treba pamätať, je otázka prežitia a charakteru našej starej dobrej Európy. Dokonca vôbec nie je prehnané tvrdenie, že tu už ide o prežitie Európy, čím máme na mysli veľkými peniazmi presadzovanú záplavu imigrantov. Nikto predsa nie je taký hlúpy, aby si myslel, že masy nevzdelaných ľudí, navyše fanaticky vyznávajúcich úplne iné hodnoty ako tie, na ktorých je založený rozkvet Európy, sa tu vzorne zapoja do civilného života a budovania spoločnosti. Číže je to zámer, zámer stojaci na obrovskej nenávisti voči kresťanskej Európe, ako ju vyhladiť zo sveta. Alebo ako niektorí pozorovatelia smutne hovoria, ako z nej spraví Afriku. Veď do „zeme zaslúbennej“ sa predsa nechodí makať, ale užívať si. Len sa pozrime, čo sa teraz deje vo Francúzsku. To všetci konzervatívni politici a myslitelia už dávno predpovedali. A deje sa to so železnou zákonitosťou, presne podľa desaťročia starých prognóz, ktoré ale v mainstreame nenájdeme. Tam sú tvrdo cenzurované. A proti tým, čo hovoria nepríjemné pravdy, už aj „naši“ zákonodarcovia prijali absurdný zákon o „extrémizme“ a postupne, ale tvrdo rušia aj slobodu slova. Pravda sa opäť prenasleduje pod tými najprimitívnejšími zá-

mienkami. A vari najzvrátenejšie na tom celom je skutočnosť, že tá obľudná nenávisť proti kresťanstvu, proti našej kultúre a dejinám, je prezentovaná ako boj proti „nenávisťným“ prejavom!!! No potom už ozaj nebude kam utekať!

Hlavne si treba uvedomiť, že sme vo vojne. A v tejto vojne, tak ako v každej vojne, neplatia nijaké zákony, iba brutálna sila a ešte brutálnejšie obrovské peniaze. Nuž, zákony budú platiť až po skončení vojny, a tak ako po každej, aj po tejto vojne budú to zákony víťaza. Božechráň, aby ich písali tí, čo túto vojnu rozpúťali.

Nepestujme si hadov na prsiach

Pred minulými voľbami sme písali aj o ľavičiarkej progresívnej neokominterne, ktorá v tejto vojne tvorí propagandistický predvoj. Táto už raz európsku civilizáciu a hlavne kresťanstvo chcela zničiť pomocou komunizmu. Mala to byť vzbura „proletárov“ proti podnikavým a pracovitým ľuďom. Vieme ako to dopadlo. Záver ich snažení vždy a bez výnimky tvorí totalita a genocída. Celý svet toto vyčíňanie pokrokárov stálo odhadom 100 miliónov mŕtvych. Keď to celé zákonite skrachovalo, ako pomstu európskym robotníkom, ktorí napriek šialenej propagande kresťanstvo nezavrhlí, si teraz ich potomkovia vymysleli internacionálny komunizmus č. 2 pod názvom multikulturalizmus, kde zámienkou na zničenie Európy je čosi veľmi podobné – dať komunisticky zadarmo stravu a byť tým, čo sa o to nijako nezaslúžili. Veď európsky robotník je tu podľa nich len na to, aby tvrdo drel na ich choromyselne idey. A pokorne čakal, kedy mu znásilnia dcéru, či podrežú deti. TOTO SA UŽ V ZÁPADNEJ EURÓPE TOTIŽ DEJE PRAKTICKY KAŽDÝ DEŇ! A že sa o tom takmer nepíše – aspoň vidno, aké sú záujmy vlastníkov médií. Ak by si niekto naivne povedal: a to ani najnovšie udalosti vo Francúzsku im neotvorila oči? Nebojme sa, oni ich majú veľmi dobre otvorené, ale svojím smerom. Na bielych životoch predsa nezáleží.

Navyše, nechcený paradox je, že imigrácia v súčasnom štádiu škodí najviac Afrike, a bude čím ďalej tým viac. Isteže, aj toto naši súdruhovia dobre vedia, ale čo je ich tam po nejakých černoškoch, araboch, zničenej Afrike, hlavne nech pokračuje rozklad Európy! Mimochodom, už aj tento komunizmus č. 2 má na svojom konte nejaké tie tisícky, ba aj desaťtisícky mŕtvych, no keď ho nezastavíme, na konci to opäť budú milióny. „Pokrok“ (latinsky progressio), sa nikdy nezastavil pri malých číslach.

Na toto treba pamätať pri nastávajúcich voľbách, toto musíme dať najavo politikom a nevoliť nikoho, kto má akokoľvek vyhýbavé, či čo i len vlažné vyjadrenia v tomto smere, pretože to iba dáva „sponzorom“ najavo, že svoju peňaženku na príjem má „multikultúrne a tolerantne“ otvorenú dokorán.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] • **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová • **Redakčná rada:** Ján Košiar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábek a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón:** 02-5263 8156 • **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk • **webová stránka:** www.pv-zpko.sk • **IČO:** 00679879 • **Cena jedného výtlačku:** 1,90 EUR • **Predplatné 20 EUR**/kalendárny rok • **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 • **EV:** 3851/09 • **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. • **Nevyžiadané rukopisy nevraciam**e • **ISSN:** 1338-404X • **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

Odporúčanie členom PV ZPKO k parlamentným voľbám 2023

Každý politický väzeň a člen PV ZPKO by mal brať účasť vo voľbách ako svoju morálnu a občiansku povinnosť. Veď aj preto sme prežili toľko utrpenia, aby sme raz mohli ísť slobodne voliť. Malá účasť vo voľbách nahľadáva demokraciu a dáva priestor deštruktívnym silám. Navyše ostatné udalosti vo Francúzsku, rozvrat a teror na pokraji občianskej vojny, ktoré spustili neasimilovateľní imigranti, ukazujú každému poctivému Európanovi, že sa skončil čas vyhýbania sa politickej zodpovednosti. Imigrácia v súčasnosti znamená už otvorenú vojnu proti kresťanskej Európe.

Vhodenie volebného lístka do urny je síce zdanlivo malý čin, no je to ten najzákladnejší krok k tomu, aby sme si nenechali postupne rozkladať rodinu, národ, štát aj identitu mla-

dých ľudí. Vyberme si také politické strany a kandidátov, pre ktorých sú vlast, kresťanstvo a antimarxizmus zásadné hodnoty, rovnako ako pre náš protikomunistický odboj. A nedajme sa zmanipulovať účelovo pripravenými prieskumami verejnej mienky, šírenými prostredníctvom liberálnych médií, ktoré nám podsúvajú svoje pahodnoty vysoko sofistikovaným spôsobom.

Netreba sa báť prepadnutého hlasu, treba sa báť zlej voľby.

V nastávajúcich parlamentných voľbách ide o veľa, o zachranu demokracie pred nastolením zhubných ideológií, ide o našu slobodu.

Predsedníctvo PV ZPKO a redakčná rada Svedectva

Koho nevoliť

Málokto si už dnes spomenie na bombu z roku 1998. Vybuchla tesne pred voľbami pod heslom Zachráňme Markízu. Celé opozičné spektrum rečnilo na tribúne pred budovou Markízy, podporované najmä sfanatizovanou redaktorkou Annou Ghanamovou. Po voľbách sa ukázalo, že Mečiar s tým nič nemal, ale celkom iste sa to odrazilo na preferenciách jeho strany.

V súčasnosti už bomby vybuchujú takmer každý deň a jedna prekrýva druhú. A znovu s tým istým cieľom, poraziť nepohodlného politika a jeho stranu. Paralela s voľbami v roku 1998 a 2023 je očividná. O víťazstvo vo voľbách sa usiluje blok strán slúžiacich neslovenským záujmom. A ani v roku 1998, ani v súčasnosti sa Syndikát slovenských novinárov nezasadil za slovenské záujmy, ba naopak, v roku 1998 dokonca školil novinárov za Zmenu. Preto neprekvapuje, že nezaujal stanovisko ku kauze Tódová - Záleská, keď sa ukázalo, že obe sú v intímnom vzťahu. Jedna je sudkyňou Špecializovaného trestného súdu, druhá novinárkou v Denníku N a píše o prípadoch Pamelý Záleskej.

V ostatnom čase už akosi nič nevie slovenskú verejnosť prekvapiť. Ani to, keď ako píše historik, expozlanec

a bývalý šéf Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť Anton Hrnko: „Čudná to krajina, kde trestne stíhaní policajní funkcionári môžu obviňovať tých, ktorí na ich trestnú činnosť upozornili. Pritom nezákonnosť postupu týchto policajtov potvrdili nielen bezpečnostné orgány štátu, ale už dobré desiatky rozhodnutí Ústavného súdu SR, že po-

SLOVO SVEDECTVA

stupovali v rozpore s Ústavou.“ Navyše, v situácii, keď sú bezpečnostné zložky štátu v rozklade, „túto krajinu“ zaplavujú stovky migrantov. A zodpovední politici nič, médiá nič...

Ako sa Slovensko dostalo do takého štádia rozkladu? Existuje totiž nielen slovenský Oblúk, ale aj oblúk na nadnárodnej úrovni. Taký takmer neviditeľný, ale kto chce, vidí. Víťazom studenej vojny sú bezpochyby Spojené štáty. Kongres USA platil vysielanie Rádía Slobodná Európa, ktoré propagandisticky pôsobilo v prospech Západu. Kongres USA platí organizáciu, ktorá vo svete skúma stav demokracie. V Slovensku je spolupracujúcou organizáciou Inštitút pre verejné otázky. Keď voľby vyhrali strany naklonené americkým záujmom, stav demokracie v Slovensku hodnotil ako dobrý. Keď sa k moci dostali proslovenské subjekty, v Slovensku bola podľa IVO ohro-

zená demokracia. IVO finančne podporovala Nadácia Otvorenej spoločnosti, čiže Soros.

Po voľbách v roku 1998 sa udiala transformácia, ktorej ani národne orientovaní politici nevenovali patričnú pozornosť: cez denník SME boli zlikvidované (sfúzované) ostatné denníky a dokonca minister Ficovej vlády Maďarič to považoval za vyčistenie mediálneho priestoru. (Budú mať čo naprávať.) Nuž mediálny priestor bol vyčistený tak, že denník SME, kde je akcionárom Soros, sa naklonoval do Denníka N, do Postoja.sk a dnes jeho novinári ovládajú verejnú mienku v Slovensku. Kto by mal záujem dozvedieť sa podrobnosti, nech si prečíta knižku riaditeľa vydavateľstva smečka Alexeja Fulmeka: *Bol som dlho v SME*. Nájde tam aj kapitolu o tom, ako novinári zo SME na protest vstupu Penty do vlastnickej štruktúry denníka odchádzajú do Denníka N, ktorý financuje Eset.

Takže záujmy Spojených štátov sú v Slovensku dobre chránené, o čom svedčí aj zmluva o vojenskej prítomnosti USA v našom štáte, oficiálne *Dohoda o spolupráci v oblasti obrany medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Spojených štátov amerických*.

Víťazi vojen píše zákony. Takže konečne už vieme, koho nevoliť?

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Litovská republika: 35 rokov organizácie politických väzňov a deportovaných na Sibír

Vo Vilniuse rokoval výbor INTER-ASSO

V dňoch 4. – 6. augusta som sa ako podpredseda INTER-ASSO zúčastnil rokovania jeho výboru, ktoré sa konalo vo Vilniuse, hlavnom meste Litvy. Na rokovaní sme boli len traja z piatich členov výboru, predseda **Christian Dietrich** z Berlína, **Mirna Sunić-Žakman** zo Záhrebu a ja. Stretnutia sa zúčastnil aj **Christian Fuchs**, čestný predseda i predseda PV ZPKO **Ján Litecký Šveda**. Rokovanie výboru sa uskutočnilo počas osláv 35. výročia založenia organizácie politických väzňov v Litve.

Oslavy sa konali v meste Airogola, na futbalom štadióne, kde prišlo okrem domácich aj viacerých zahraničných delegácií. Tu sa Litovčania, kedysi kruto prenasledovaní, väznení a vyhnaní na Sibír pravidelne stretávajú každý rok.

Hlavným bodom programu bola sv. omša, pred ktorou sa konal pietny akt kladenia vencov a zapálila sa symbolická veľká svieca na pamiatku všetkých, čo zahynuli v gulagu. Po sovietskej okupácii bolo z Litvy odvečených do gulagov okolo 300 000 ľudí. Koľkí sa vrátili? Organizácia má okolo 7000 členov, samozrejme vrátane príbuzných a sympatizantov. Hlavným celebrantom bol kardinál **Sigitas Tamkevičius SJ** (emeritný arcibiskup z Kaunasu) a kazateľom **Msgr. Saulius Bužauskas**, súčasný pomocný biskup Kaunaskej arcidiecézy. Koncelebrovali ďalší kňazi. Po svätej omši nasledovali pozdravné príhovory litovských predstaviteľov. **Gvidas Rutkauskas**, predseda Zväzu litovských politických väzňov a vyhnancom, privítal všetkých účastníkov slovami: „Duch litovského odboja v nás stále žije a teším sa, že ľudia, ktorí majú radi Litvu, prišli na dnešnú slávnosť.“

Pozdrav prezidenta Litovskej republiky **Gitanasa Nausėdu** prečítal jeho kancelár. Osobne prítomných pozdravili **Ingrida Šimonytė**, predsedníčka vlády, **Rasa Juknevičienė** a **Liudas Mažylis**, litovskí europoslanci, **Arvydas Anušauskas**, minister národnej obrany, **Arūnas Bubnys**, generálny riaditeľ Centra pre výskum genocídy a odboja litovského obyvateľstva, **Christian Dietrich**, predseda INTER-ASSO, **Talis Veismanis**, člen predsedníctva lotyšskej organizácie politických väzňov a **Kordian Borejko**, predseda poľského Zväzu odvečených na Sibír.

Účastníci zasadnutia výboru INTER-ASSO, zľava **Mirna Sunić-Žakman**, **Ján Litecký Šveda**, **Ján Košiar**, **Christian Dietrich** a **Christian Fuchs**. Foto archív

Osláv sa zúčastnilo vyše tisíc ľudí. Lotyšsko spolu s Estónskom a Litvou si tohto roku pripomenú aj 35. výročie začiatku zápasu za slobodu a obnovenie štátnej samostatnosti.

Pracovnú časť rokovania výboru sme mali v sobotu 5. augusta večer vo Vilniuse po návrate z osláv v Airogole. Predseda **Christian Dietrich** v správe o činnosti konštatoval, že sa zúčastnil viacerých medzinárodných stretnutí. V blízkej budúcnosti si musíme ujasniť čo a ako ďalej s členmi výboru z Maďarska a Rumunska, ktorí sa zasadnutia nezúčastnili. S radosťou sme prijali ponuku litovskej organizácie, aby sa kongres INTER-ASSO v roku 2024 konal práve v prvý augustový víkend v Litve. Taký kongres je finančne náročný a hlavnú časť nákladov znáša hostiteľská organizácia. U nás sa kongres INTER-ASSO konal v roku 2003 v Častej – Papierničke, ktorý bol 11. v poradí.

Ak by ste niekedy zavítali do Vilniusu, okrem mnohých krásnych kostolov môžete navštíviť aj Múzeum okupácie a bojov za slobodu. Založené bolo štátom a organizáciou politických väzňov ešte v roku 1992. Nachádza sa v budove bývalej KGB.

Ján Košiar
podpredseda INTER-ASSO

Horizont udalostí

V tomto predvolebnom čase počúvam výklady tzv. historikov o dejinách a štátnosti nášho národa. Ide o ľudí, ktorí sa radi nazývajú historikmi, ale na školách získali len encyklopedické vedomosti podávané ľuďmi poznačenými čechoslovakistickým a komunistickým vykladom našej minulosti. Ich horizont udalostí siaha do roku 1938 a je limitovaný vznikom prvej Slovenskej republiky a smutne známym holokaustom. Aká iná možnosť riešenia v tom čase bola a kto by ju bol garantoval? Prezident Edvard Beneš, ktorý abdikoval a ušiel do zahraničia alebo Francúzsko a Veľká Británia, ktoré podpísali hanebnú Mnichovskú dohodu a otvorili Hitlerovi dvere aj pre holokaust? Rozpadu napomohlo aj temer koloniálne postavenie Slovenska v spoločnom štáte. O tomto tzv. historici nehovoria. Prečo?

Riešenie, ktoré v roku 1939 vyústilo do vlastnej štátnosti vykladajú tzv. historici skoro ako zločin. Snaha o štátnosť bola už v čase Štúrovcov, avšak nebola úspešná. Výklady našej histórie podávajú tzv. historici aj ako argumenty proti názorom a politickým stranám, ktoré sú pronárodné zamerané. Uvedomme si však o akých historikov

ide. Encyklopedické vzdelanie získali na školách, ktoré nie sú zaradené ani v prvej dvestovke najkvalitnejších univerzít na svete. Chcem pripomenúť, že horizont udalostí nášho národa siaha oveľa hlbšie ako je rok 1938. Tendenčne podávaný výklad našej histórie považujem za urážku vlastného národa! Ten tu žil aj od roku 1939 do roku 1945, pracoval, veľa vybudoval napr. začal stavbu Oravskej priehrady, kaskády elektrární na rieke Váh a v krátkom čase vytvoril aj stabilnú menu. Treba si uvedomiť, že iná kategória je štát a iná sú jeho predstavitelia. To platilo vtedy a platí to aj v súčasnosti.

Okolité národy, s ktorými sme prežili pomerne dlhú dobu, sa zaoberajú hlavne budovaním svojej prosperity a nie názormi tzv. historikov o ktorých vieme, kto im ich a prečo podsúva! Očakávam, že bude konečne naša história spracovaná podľa archívnych dokumentov. Sme tesne pred voľbami. Pošleme konečne do minulosti neschopných ľudí a teda aj pre národ a štát nepotrebných a škodlivých. Uvedomme si v akom stave je školstvo, zdravotníctvo, celá spoločnosť, akému zlu sú vystavené naše deti a hlavne aké obrovské je zadlženie štátu? Kedy, ktorá generácia a ako to splatí? Prestaňme sa hádať na zbytočnostiach a dajme príležitosť schopným. Už v tento volebný deň!

RNDr. Jozef Kollár, Dr.h.c.

Leopoldov - symbol utrpenia politických väzňov

V stredu 23. augusta 2023 sa v Leopoldove konala pieta spomienka na protiprávne väznených komunistickým režimom. Pietnej spomienky sa zúčastnili predstavitelia politického a verejného života a 25 členov našej organizácie.

Program sa začal gréckokatolíckou archijerejskou sv. liturgiou v kostole sv. Ignáca. Liturgiu slúžil bratislavský pomocný biskup Milan Lach SJ spolu s duchovnými gréckokatolíckymi otcami z Ríma a Ukrajiny. Pietna pokračovala pri pamätnej tabuli pred bránou Ústavu na výkon trestu odňatia slobody, kde účastníci podujatia položili vence a odzneli prejavy čestných hostí. Za našu organizáciu som vystúpil s krátkym prejavom a pripomenul som, že pevnosť postavená v 17. stor. na obranu kresťanskej Európy sa v novoveku stala symbolom krutosti, zloby a nešťastia ľudí, ktorí mali iný názor ako panujúci režim.

Po druhej svetovej vojne veľmoci obeťovali slovenský a český národ totalitnému režimu, ktorý hlásal svetlú budúcnosť, rovnosť medzi ľuďmi, mal víziu nového človeka, čo chcel dosiahnuť aj za cenu vraždenia svojich domnelých odporcov a kradnutím už vybudovaných hodnôt. Naše národy pod tlakom totality stíchli, časť padla do pasivity, ale časť kolaborovala s režimom a tým umožnila prenasledovanie nevinných ľudí. Po roku 1989 sa vyhlásila za demokratov a dnes robí všetko preto, aby sa zabudlo na krutosti päťdesiatych rokov. Bolo to badať aj na preja-

Skupina členov PV ZPKO s gréckokatolíckym biskupom Milanom Lachom SJ pri pamätníku v Leopoldove.

Foto Kvetoslav Gregor

voch niektorých čestných hostí. Archívy sú plné krutých nepravdivých rozsudkov, ktoré zničili zdravie a životy mnohých členov našich národov.

V duchu sa vráťme do tejto ťažkej doby a vzdajme úctu ľuďom, ktorých nezlomila doba a svojím úsilím prispeli k zmene režimu. Nech Pán života a smrti im dá večný pokoj a ich pamiatka ostane v našich srdciach.

Jozef Dežo

Snímkom pri pamätníku venovanému politickým väzňom a obeťom násilnej kolektivizácie v Bohdanovciach nad Trnavou si pripomíname stretnutie členov výboru RP PV ZPKO v Trnave 7. júna 2023, keď položili vence k pamätníku. Na stretnutí si členovia tak, ako každý rok, pripomenuli udalosti týchto

rokov a spomenuli si na pani Máriu Branišiovú, ktorá dala pamätník vyhotoviť a tiež ho financovala. Udalosti sa priamo dotýkajú jej rodiny, ktorá žila v Bohdanovciach. Pani Branišiovú touto cestou srdečne pozdravujeme a ďakujeme jej.

Eva Hluchová

predsedníčka RO PV ZPKO Trnava

V Likavke spomínali na Bernarda Nemčeka

V predvečer 68. výročia popravy člena Bielej légie Bernarda Nemčeka, 28. júla 2023, sa v jeho rodnej Likavke konala pieta spomienka. Jej organizátorom boli Regionálna organizácia PV ZPKO v Žiline a Obecný úrad v Likavke.

Ako v minulosti pripomenul predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda, organizácia PV ZPKO sa právom môže cítiť pokračovateľom Bielej légie. A to nielen preto, že jej predsedom bol o. i. aj zakladateľ Bielej légie Jozef Vican, ale najmä preto, že PV ZPKO stojí na rovnakých základoch. Na boji proti patologickému marx-leninizmu a na boji za slovenskú samostatnosť. Spoločnosť, žiaľ, nie je naklonená našim ideálom, za ktoré položil život Bernard Nemček.

Účastníci pietnej spomienky v Likavke.

Foto archív

Najvyšší súd odsúdil Bernarda Nemčeka ako údajného vodcu skupiny na trest smrti. Keďže voči jeho rozhodnutiu nebol prípustný opravný prostriedok, rozsudok nadobudol právoplatnosť okamihom vyhlásenia. Popravili ho v Prahe na Pankráci, spolpohlili a urnu odmietli vydať rodine. Vraj jeho ostatky sú v spoločnom hrobe...

Pietnej spomienky sa zúčastnili Kvetoslav Gregor, predseda RO PV ZPKO v Žiline a členovia pobočiek organizácie PV ZPKO zo Žiliny, Oravy a Ružomberka, Helena Halková, predsedníčka RO PV ZPKO v Banskej Bystrici s členmi organizácie, Ing. Marián Javorka, starosta Likavky s pracovníkmi obecného úradu a obyvatelia obce. Po privítaní účastníkov pietnej spomienky starostom obce zaznela štátna hymna a po nej si minutou ticha uctili pamiatku popraveného Bernarda Nemčeka. Po položení vencov k pamätníku položili kytice kvetov i padlému pilotovi kpt. Ferdinandovi Šventovi, ktorý padol v roku 1939 v Malej vojne s Maďarskom. Ďalej odznela hymnická pieseň Kto za pravdu horí, príhovor starostu M. Javorku a predsedu RO PV ZPKO v Žiline K. Gregora. Na záver pietnej spomienky zaznela hymnická pieseň Aká si mi krásna.

Po skončení pietnej spomienky pozval starosta obce prítomných na malé občerstvenie do budovy Obecného úradu a sv. omšou za Bernarda Nemčeka sa pieta spomienka skončila.

Kvetoslav Gregor

Šesťdesiatka pápežského slovenského ústavu v Ríme

Slovenský ústav svätých Cyrila a Metoda v Ríme, ako centrum slovenského života v Ríme i v celom slobodnom svete, vznikol v roku 1963. No Slováci sa začali organizovať v Ríme už v roku 1945. Z iniciatívy **Dr. Ignáca Zelenku** (písal pod menom Eugen Vesnin), ktorý pracoval vo Vatikánskej apoštolskej knižnici (1913-1983), vzniklo Ústredie slovenských emigrantov v Európe.

Slovenskí kňazi, ktorí v tých rokoch prišli do Ríma, vytvorili najprv Výbor pri Pápežskom pomocnom diele, neskôr Slovenskú katolícku kanceláriu, z ktorej v roku 1951 vzniklo *Centrum Catholicorum Slovacorum in externis*. Na jeho čele stál **msgr. Anton Botek**, bývalý riaditeľ Ústrednej slovenskej katolíckej kancelárie v Bratislave. V roku 1955 vzniklo Slovenské vydavateľstvo sv. Cyrila a Metoda. Hlavnými iniciátormi jeho založenia boli **Ján Lach** a **Miloš Kliment Mlynarovič** z USA a **Štefan Náhalka**, kňaz Spišskej diecézy, niekdajší osobný tajomník biskupa Jána Vojtaššáka.

Roku 1959 k novinárskej aktivite pribudla starosť o mládež a tak k projektu vybudovania slovenského strediska v Ríme (*Cyriometodianum*), sa pridali saleziáni. S výzvou na uskutočnenie tohto smelého plánu vyšli kňazi **Štefan Náhalka**, **Jozef Tomko**, **Ľudovít Macák SDB**, **Michal Lacko SJ** a **Felix Litva SJ**. S podporou biskupa slovenského pôvodu v USA **Andreja Gregora Grutku** a benediktínskeho opáta **Teodora Jozefa Kojiša** v Clevelande sa začala medzi Slovákmi v Amerike zbierka na tento budúci slovenský ústav. O zakúpenie vhodného pozemku pre Ústav sa zaslúžil **msgr. Jozef Medový**, ktorý pôsobil v suburbikálnej diecéze Porto – Santa Rufina.

V roku 1961 boli Cirkvou i talianskym štátom schválené zriaďovacie dokumenty Slovenského ústavu sv. Cyrila

Budova Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v roku 1963. Foto archív

a Metoda a 6. decembra 1962 biskup A. Grutka urobil prvý slávnostný výkop. Dňa 13. mája 1963 **pápež Ján XXIII.** na generálnej audiencii posvätil základný kameň a 15. septembra toho istého roku dekan kardinálskeho kolégia **Eugen Tisserant**, za početnej účasti Slovákov a Sloveniek z celého sveta posvätil kostol Ústavu. Ústav bol otvorený a začal svoju činnosť 2. mája 1964.

Ciele Ústavu boli hlavne v týchto štyroch oblastiach: výchova kňazských povolání, duchovná služba emigrantom, vydávanie a rozširovanie náboženskej tlače a služby slovenským pútnikom v Ríme. Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme, postavený z grošov našich krajanov, vošiel do dejín ako jedno z najkrajších a najpozoruhodnejších diel Slovákov žijúcich v zahraničí.

Jedna z najvýznamnejších udalostí v živote Ústavu bol 8. november 1981, keď ho svojou návštevou poctil **pápež Ján Pavol II.** Bola to prvá návšteva pápeža po zotavení z atentátu.

Dňa 15. septembra 1997 Ján Pavol II. v Ústave zriadil **Pápežské kolégium svätého Cyrila a Metoda** a 16. marca 1988 Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme **povýšil na pápežský.**

Jeho dlhoročným rektorom a nástupcom prvého rektora preláta Štefana Náhalku bol **msgr. Dominik Hrušovský**, od roku 1983 biskup pre Slovákov v zahraničí, neskôr pomocný biskup v Trnave a apoštolský nuncius v Bielorusku. Posledným rektorom z exilového kléru bol **msgr. Štefan Vrabec**, neskôr pomocný biskup v Trnave. Vydavateľská činnosť v zredukovanej miere pokračovala ešte v deväťdesiatych rokoch; posledné číslo Slovenských hlasov z Ríma vyšlo v roku 1988.

Dnes v tomto slovenskom dome v Ríme bývajú kňazi zo slovenských diecéz, ktorí sú v Ríme na postgraduálnych teologických štúdiách. Súčasný rektor Pápežského slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda je **Pavol Zvara**, kňaz Žilinskej diecézy, ktorý je zároveň aj cirkevným radcom Veľvyslanectva SR pri Svätej stolici a Zvrchovanom ráde Maltézskeho rytierov.

Našej národnej cirkevnej a kultúrnej inštitúcii do ďalších rokov želáme, aby aj naďalej šírila dobre meno Slovákov vo Večnom meste.

Na strane 16 uverejňujeme zakladajúcu listinu ústavu.

Ján Košiar

Zakročili policajti

Cenným svedectvom doby je denník prof. Alfreda Piffľa (1907-1972). Bol by ešte vzácnejší, keby o časť z neho sa nepostarala ŠtB. Desať rokov pôsobil na SVŠT z toho dva roky ako prvý dekan Fakulty dejín architektúry a pozemného staviteľstva. V auguste 1957 bol zaistený a odsúdený na dva a pol roka odňatia slobody za pokus o verejné poburovanie

a ohováranie priateľenej mocnosti. Obžaloba bola založená na jedinom liste, ktorý poslal svojej matke. V utorok 7. apríla 1953 si zapísal:

„Seminár II. A, jednu skupinu som poslal do terénu kresliť. Na Štefánikovej ich zatkla polícia: kto ich poslal, prečo kreslia fasády domov v blízkosti policajnej stanice na Lermontovovej ulici, ako to, že nesedia v škole. Nákrasy museli zničiť.“

Všetko v živote má svoj čas a svoj zmysel

Venované životnému jubileu člena redakčnej rady Jozefa Rydlu

(Redakčne krátené)

Keď som v decembri 1968 na rímskej stanici *Termini* čakal Jozefa Rydlu, bol tam dav ľudí, jedni prichádzali, druhí odchádzali. Vtedy som rozmýšľal o tom, ako sa stretnem s človekom, ktorého som mal na stanici čakať. Vedel som, že ide o mladého muža prichádzajúceho zo Švajčiarska, odkiaľ cestuje sem, že pôvodom je zo Slovenska, že je Ružomberčan, že jeho otec bol spolužiakom monsignora Štefana Náhalku. V ruke som držal najnovšie číslo *Hlasov z Ríma*. Vďaka tomuto poznávaciemu znaku sme sa skutočne stretli.

A tento poznávací znak akoby bol predučil aj náš vzťah.

Jozef hneď večer pomáhal *Hlasy z Ríma* dávať do prípravných obálok spolu s celým našim „osadenstvom“, ktoré sa zišlo v sklade pri tomto pravidelnom úkone.

Na druhý deň hneď ráno sedel v knižnici a robil korektúry januárového čísla.

Keď po niekoľkých dňoch odcestoval do Padovy, sestra Katarína mi povedala: „Nemali ste Jozefa pustiť...“

Sám sa tak rozhodol. My sme jeho rozhodnutie rešpektovali.

Nejeden rodák prekročil prah Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda v Ríme. Pomohli sme každému.

Jozef však prah Slovenského ústavu nielen prekročil, on sa s ním zžil. Hoci z Benátska do Ríma bolo treba v tom čase cestovať vlakom celý deň, prichádzal do Ústavu každý mesiac na pár dní, v lete i na dlhší čas. V našom kruhu sa postupne spriatelil s každým. Obdivovali sme jeho pracovitost, húževnatost a skromnosť, ako aj schopnosť nadväzovať kontakty či priateľstvá. A obdivovali sme, že vedel nadviazať kontakty takisto v politických kruhoch, chcel totiž v talianskych archívoch hľadať stopy Jozefovi Cígerovi-Hronskom.

Koľko sa len po ňom všelikde nahľadal!

A koľké články či v *Hlasoch z Ríma*, či v *Diakonii* prešli jeho rukami, koľké knihy. Sotva to niekto poráta.

A čas plynul.

Ďalej si v súvislosti s Jozefom spomínam na 1. júl 1971, na jeho pamätný deň. Bol štvrtok. Spolu s básnikom Gorazdom Zvonickým a s pátrom Michalom Lackom sme boli pozvaní na jeho promóciu v starobylej Padove. Keď sme tam prišli, zarazilo nás množstvo ľudí. Tí všetci idú na Jozefovu verejnú štátnu skúšku? Chcú si vypočuť obhajobu jeho doktorskej dizertácie o Jozefovi Cígerovi-Hronskom? Ale nik z rodiny...

Keď sme po promočnej ceremónii zostali sedieť v užšom kruhu, Jozefovi som tlmočil pozvanie msgr. Náhalku prísť do Ríma a pokračovať v štúdiu.

Pozvanie prijal, prišiel, pokračoval v postgraduálnych štúdiách. Najprv sa na Vatikánskej archívnej škole Vatikánskeho tajného archívu venoval štúdiu archívniectva a pomocných vied historických, potom knihovníctvu na Vatikánskej knihovníckej škole pri Vatikánskej apoštolskej knižnici.

A musím dodať i to, že v štúdiu, v štúdiách nielen pokračoval, ale ich aj úspešne absolvoval.

V tých rokoch bola naša spolupráca najintenzívnejšia: bol členom redakcie *Hlasov z Ríma*, *Slovak Studies*, Pracovného kruhu Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda v Ríme, tajomníkom Slovenského ústavu. Vedeli o ňom „našinci“ v Slovenskej redakcii Vatikánskeho rozhlasu. A vedeli o ňom i „birici“ na česko-slovenskom vyslanectve...

A ako si nespomenúť na 14. marec, pravidelne sme tento sviatok svätili: bohoslužbou, sviatočným obedom a akadémiou so spevmi, veršami a modlitbou.

Také boli exulantské začiatky Jozefa Rydlu v Taliansku.

Štefan Vrabec

Oslávili sme našu zvrchovanosť

Je smutnou pravdou, že významné výročia slovenského národa nie sú v centre pozornosti predstaviteľov štátu. Prijatie Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky si po roku 1992 pripomínali najmä národne orientované strany, predovšetkým HZDS a inštitúcia Matica slovenská.

Od roku 2004 organizuje oslavy tohto výročia na vysokej úrovni **obec Stará Bystrica a Smer-SSD**. Tohto roku sa na nich zúčastnila aj delegácia našej organizácie. V prejavoch hostí bolo cítiť bližiacie sa voľby, no flagrantne sa zabudlo na tých, čo pripravili Slovákom štátnu samostatnosť. Publicista, politický analytik, vysokoškolský pedagóg a občasný aktivista Eduard Chme-

Exposlankyňa NR SR Ľudmila Mušková, ktorá v roku 1992 hlasovala za Deklaráciu o zvrchovanosti SR, Ján Košiar, duchovný PV ZPKO a Rudolf Zelenay, bývalý veľvyslanec SR v Taliansku na oslavách zvrchovanosti v Starej Bystrici.

Foto Eva Zelenayová

lár z tribúny poučoval Slovákov o význame štúrovcov v našich dejinách. Ten istý Chmelár, ktorý v diskusnej relácii sa pozastavoval nad drzosťou Matice slovenskej umiestniť „Maďarom“ v Komárne súsošie „nejakých Cyrila a Metoda“ či pred budovou NR SR protestoval proti prijatiu zákona o zásluhách Andreja Hlinku o slovenský národ a Slovenskú republiku s transparentom: Hitler Hlinka jedna linka. A v neposlednom rade tá novinárska žumpa, ktorá otravuje spoločnosť, je aj jeho zásluha. Ako vysokoškolský pedagóg ovplyvnil mnohých študentov žurnalistiky. Napriek všetkému sa treba poďakovať každému, kto si ctí zvrchovanosť svojho národa. (ez)

Slovensko. Kríž v priamom prenose

Pápežova cesta na Slovensko od 11. do 14. septembra 2003 bola poznačená zdravotným stavom Jána Pavla II.

Všetko sa začalo už priletom na bratislavské letisko, keď pápež musel vystúpiť z lietadla pomocou špeciálneho výťahu. Odznali štátne hymny, prezident republiky (Rudolf Schuster) prečítal svoj prejav. Pápež začal čítať svoj príhovor. Jeho úsilie však presahuje jeho možnosti: výslovnosť sa stáva nezrozumiteľnou, rytmus dýchania je nepravdivý, bráni hlasu a napokon pápež prestal čítať. Usiloval sa pokračovať, ale nešlo to. Zavolajú preto slovenského monsignora (Róberta Uralanda), ktorý bol v našom sprievode. Druhý mikrofón nefungoval a preto použil ten pápežov, no museli ho prispôsobiť jeho výške. Trvá to niekoľko minút. Je príliš zrejme, že situácia je dramatická, aj pre novinárov, ktorí to všetko sledujú zo vzdialenosti len niekoľkých metrov. Zároveň vznikol ďalší zmatok pri vyťahovaní špeciálneho kresla pre pápeža. Bude potrebné pri ďalších presunoch, aj z letiska na nunciatúru.

Výsledok: neočakávaný poplach. Nasledujúci deň to bude jediná téma, ktorej sa budú venovať medzinárodné médiá.

Prichádzame na nunciatúru. Ak bolo náročné usadiť Svätého Otca do papamobilu, pomôcť mu vystúpiť z neho bolo ešte náročnejšie. Mietek a Dziwisz (pápežovi sekretári, msgr. Mieczysław Mokrzycki a arcibiskup Stanisław Dziwisz) sa ho snažia zdvihnúť a vynieť. Bezvýsledne: nemajú dosť síl ani prax. Na pomoc im prichádzajú ďalší a všetko sa ešte viac komplikuje. Účinne zasiahne až Cibin (Camillo Cibin, šéf ochranky) a svojou silou ho zdvihne, aby ho usadil do kresla, ktoré sa nachádza na mobilnej plošine vedľa papamobilu. Zdá sa, že jedna pápežova noha akosi uviazla pod sedadlom v aute. Nasleduje respiračná kríza. Dýchanie Svätého Otca je veľmi namáhavé a mimoriadne hlučné, počuť ho až v záhrade pri vchode do nunciatúry. Nikto sa ani len nehne, všetci sú vo veľkom napätí. Buzzonetti (MUDr. Renato Buzzonetti, pápežov osobný lekár), hneď vedľa mňa, tiež bezradne stojí. Okrem iného aj preto, že vlastne sa nedá nič robiť. Pre pápeža i pre nás všetkých plynú dlhé minúty úzkosti. Nakoniec sa plošina dá do pohybu a pápeža na nej presunú na nunciatúru.

Priamo na mieste som vydal vyhlásenie pre tlač, ktoré vysvetľovalo skutočnosť, že pápežov prejav prečítal slovenský monsignor: „Je normálne, vzhľadom na námahu Svätého Otca počas týchto ciest, že sa usilujeme mu ju čo najviac zmierniť.“ Moje slová situáciu trochu zľahčujú. A naozaj, na druhý deň ma noviny citujú a situáciu sa snažia upokojiť.

Obmedzenia zdravotného stavu, v ktorom sa pápež nachádza, sú dramaticky evidentné. Nielenže nemôže chodiť, ale nemôže ani stáť. Nemôže hýbať nohami. Hovorí len s veľkou námahou, dokáže len formulovať niekoľko slov, z textu pripraveného na prečítanie. Táto situácia nepochybne ovplyvňuje emocionálny tlak.

O 12.30 pápež prijíma na nunciatúre, na audienciách nasledujúcich po sebe, prezidenta republiky, predsedu parlamentu a predsedu vlády. Všetci prišli so svojimi rodinami. Jeho stav sa normalizoval, ale pre neho je to ďalšia námaha.

Popoludní o piatej hodine ideme – Ján Pavol II. v papamobile, do 60 kilometrov vzdialenej Trnavy. Opakuje sa manéver vystúpenia z papamobilu, čo je opäť ťažké. Keď pápež vojde do katedrály na mobilnej platforme, nastáva u neho ďalšia respiračná kríza. Vezú ho priamo do sakristie, namiesto toho, aby ostali v presbytériu. Prejde asi desať dramatických minút, kým sa jeho stav znormalizuje. Medzi novinármi, ktorí sledujú aj živé vysielanie v televízii, nastáva ďalší alarm.

Okrem iného videli, ako do sakristie vošli domáci záchranári s defibrilátorom. Keď sme sa okolo ôsmej večer vrátili z Trnavy na nunciatúru, vidím, že pápež nezvyčajne dlho nevystupuje z auta. Prešlo desať minút a on je stále vo vnútri: Mietek mu číta breviár a pápež počúva... až kým neskončia.

Napriek všetkému Ján Pavol II. pokračuje vo vykonávaní svojej služby. Takže, keď skončil svoj príhovor – prečítaný kardinálom Tomkom, keď uvidel skupinu telesne postihnutých na invalidných vozíkoch, nechal sa doviezť k nim, aby ich pozdravil. Bola to veľmi dojímavá scéna vidieť jeho – nemohúcného, ako potošuje a hladí rovnako postihnutých.

Zvyšok cesty je rovnako náročný. Každý deň v inom meste, novinári nepretížete komentovali, pričom zdôrazňovali pápežov zdravotný stav. Je to prirodzené, a netreba sa tomu čudovať. Okrem motorických problémov spôsobených Parkinsonovou chorobou sú

Ján Pavol II. v trnavskej Katedrále sv. Jána Krstiteľa.

Foto archív

u pápeža ďalšie diagnózy a obmedzenia: vysoký vek, benigna hypertrofia prostaty, ktorá mu spôsobuje aj inkontinenciu. Ján Pavol II. trpí, ale všetko jasne vníma. Pred chvíľou ma zbadal, kývol na mňa, a ja som sa k nemu sklonil, aby som mu povedal o atmosfére medzi novinármi.

Pre pápeža to bol obrovský kríž. Ale vždy v dobrej nálade sa snažil žartovať a na jeho tvári sa objavil úsmev, hoci bol pod maskou Parkinsonovej choroby. Žiaľ, tá choroba sa nedá skrýť. V Castel Gandolfo boli počas tohto leta dni, kedy Ján Pavol II. nemohol ani vstať z postele. Keď išiel „na prechádzku“ nevystúpil ani z auta. A celé leto nemohol ísť do bazéna.

Napriek všetkému...

16. septembra 2003

Od pápežovho návratu zo Slovenska uplynuli dva dni, keď nás pozval na obed do Castel Gandolfo. Len čo sme začali, už ho museli odviezť na invalidnom vozíku pre jeho problémy s močením. Zakrátko sa vrátil k stolu a so záujmom sledoval, čo sme hovorili o nedávnej ceste.

Hovorím mu, že tou svojou návštevou urobil veľa dobra pre ľudí na Slovensku; ľudia ho mohli vidieť zápasiť s veľkými fyzickými ťažkosťami. Pápež sa na chvíľu zamyslel a povedal: „*Non omnis moriar*“ (Nie všetko vo mne zomrie). Je to veta básnika Horácia, ktorú interpretujem tak, že aj na tejto jeho ceste sa nestratilo všetko, a že niečo tam ostalo. Ján Pavol II. ešte po francúzsky dodal: „*Malgré tout...*“ (teda napriek všetkému).

A Dziwisz sa ho žartovne spýtal: „Čo si Svätý Otec myslíte o svojich spolupracovníkoch?“ Teda nás? A pápež v taliančine odpovedal: „Ste celkom znesiteľní“. A tak si s nami zažartoval. Napriek všetkému.

JOAQUIN NAVARRO-VALLS: *I miei anni con Giovanni Paolo II. Note personali. (Moje roky s Jánom Pavlom II. Osobné poznámky.)* Miláno: Monadori, 2023, s. 440-442.

Preložil Ján Košiar

Ako sa podpísala cenzúra v MS na dokumente o msgr. Fugovi

Keď sme si v novembri 1989 mysleli, že sa definitívne odzvonilo cenzúre, veľmi sme sa mýlili, o čom sa denno-denne presviedčame. Žiaľ, príkladom sú nielen liberálne médiá, pre ktorých sú lož a polopravdy pracovnou metódou, ale **aj dnešná Matica slovenská, ktorá cenzuruje najnovšie slovenské dejiny a jej veľké osobnosti.**

Nedávno mi priatelia poslali link na videodokument o významnom slovenskom exulantovi, bývalom predsedovi Zahraničnej Matice slovenskej (ZMS), gréckokatolíckom kňazovi Mons. Františkovi J. Fugovi (1923-1987) z kanadského Hamiltonu, ktorý vyrobila a zverejnila na YouTube Matica slovenská tohto roku, pri príležitosti stého výročia jeho narodenia.

Fuga by bol nešťastný

V dokumente sa obširne venujú jeho životu, pozoruhodnej kňazskej dráhe i činnosti predsedu ZMS a jeho vydavateľskej činnosti. Na jednej strane treba oceniť, že autori sa podujali túto osobnosť sprítomniť dnešnej generácii. No na druhej strane to spravili skreslene, účelovo, s jasnou ideovou cenzúrou. Som presvedčený, že keby msgr. Fuga žil, bol by z výsledku nešťastný...

Patrím azda medzi posledných pamätníkov, ktorý sa s týmto veľikánom slovenského exilu poznali. Od roku 1977 žijem aj s rodinou v rakúskom exile a vstúpil som do Svetového kongresu Slovákov i do ZMS. S msgr. Fugom sme si roky dopisovali. V júni 1981 sme sa aj osobne stretli v Toronte na generálnom zhromaždení Svetového kongresu Slovákov. (V dokumente je mimochodom chybné uvádzanie ako Slovenský kongres Slovákov!?) Doniesol mi tam svoju novú slovenskú zástavu, ktorú v minimálnej úprave prebrala aj dnešná Slovenská republika. **Obširne rozprával o svojej vydavateľskej činnosti, ktorá mala hlavný cieľ – pomôcť vzniku samostatnej Slovenskej republiky, čo v dokumente nebolo vôbec spomenuté.**

A očistiť pamiatku prezidenta Tisu

Bol skutočným slovenským patriotom, sníval o samostatnom Slovensku. No nielen to. Rovnako si dal za svoju životnú úlohu očistiť pamiatku prvého prezidenta Slovenskej republiky Dr. Jozefa Tisu. Veril, že raz doma vo vlasti historici, nezaťažení kolaboráciou s Českoslováckymi a komunistami, objektívne zhodnotia jeho pôso-

benie na špici štátu v extrémne ťažkej dobe. Žiaľ, ako vieme, nestalo sa tak doteraz!

Vo vydavateľskej činnosti msgr. Fugu okrem náboženských publikácií dominujú artefakty spojené s prvým prezidentom SR. Viem to, lebo mi vždy všetko čo vydal aj poslal. Mám i jeho veľké trojdielne dielo „**Slovenská otcina**“, z ktorého v dokumente ukázali iba prvé dva diely. Prečo iba prvé dva? Odpoveď je jednoduchá - na titulnej strane tretieho dielu je totiž fotografia prezidenta Jozefa Tisu. A ukázať obraz tejto osobnosti je pre dnešné vedenie Matice slovenskej zrejme neprípustné...

Pri rôznych výročiach František Fuga vydával dlhé roky početné letáčky a nálepky prezidenta, a to v rôznych jazykoch. Vydal aj veľké portréty a pohľadnice slovenských veľikánov, vrátane spomenutého Tisu. Nechal zhudobniť „Posledný odkaz“ i „Posledný pozdrav“ národu (hudba G. A. Santucci) a v roku 1986 vydal aj audiokazetu „Recitačno-hudobné pásmo k úcte prvého slovenského prezidenta“...

Matica zlyhala

Toto všetko samozrejme matičný dokument, koncipovaný v duchu tzv. liberálnej demokracie, neeticky zamĺčal a pri záberoch kamerou na početné publikácie, tlačivá a časopisy si mimoriadne starostlivo dal záležať, aby sa medzi nimi neobjavil jediný záber na prvého prezidenta SR.

Divák, ktorý nepozná historické reálie, tak po zhliadnutí dokumentu bude presvedčený, že msgr. Fuga sa s problematikou prvého slovenského prezidenta nikdy nezaoberal, pritom opak je pravdou; venoval mu podstatnú časť svojho produktívneho života a takmer všetky finančné prostriedky, ktoré mal...

Ešte aj jeho synovec pri návšteve strýka na fare v Hamiltone v roku 1969 bol prekvapený všetkými tými bustami a portrétmi slovenských národných veľikánov a vo filme ich aj menuje. Iba toho, ktorý tam dominoval, toho akosi „nevidel“, a v dokumente nemenoval. **Či lepšie povedané nesmel menovať.** Film totiž pripravila súčasná Matica slovenská, pre ktorú je prvý slovenský prezident červeným súknom...

Na záver už len toľko. Tu vôbec nejde o stotožnenie sa s názormi otca Fugu, to ani nie je úlohou historického dokumentu. Tvorcovia totiž môžu mať úplne iný názor. Ibaže sú povinní nič nezahmlievať a podať objektívny a pravdivý pohľad na veľkú osobnosť slovenského exilu msgr. Františka Jozefa Fugu.

A tu Matica slovenská jednoznačne zlyhala.

Juraj Hurný

Dozrel čas postaviť sa novému zlu

Pokračovanie z 1. strany

Takže dnes sa väčšina tejto spoločnosti cíti ako druhotriedni občania, presne tak, ako sa cítili politickí väzni za bývalého režimu. No a to zlo, ktoré sa šíri z elít, z vládnych štruktúr, z medzinárodného vplyvu, môže poslúžiť na mobilizáciu a zlomenie apatie. A vieš k tomu, že si povieme dosť, ideme to zmeniť, Slovensko a Slováci musia byť na prvom mieste.

● **Jedno volebné obdobie ste už boli poslancom NR SR za SNS. Čo vás vyhnalo z tejto strany?**

Typická choroba politikov a politiky, a to závisť, intrigy a odstraňovanie ľudí, ktorí sú známejší a schopnejší ako vodca. A posledným klincom do rakvy bolo úplné vyprázdnenie národného piliera, v čo som veril a čomu som 30 rokov tej strane slúžil.

● **Nie je tajomstvom, že aj medzi našimi členmi sa vyskytujú názory, že organizácia by mala byť apolitická. Viete si predstaviť organizáciu politických väzňov, aby sa politicky neangažovala?**

To si naozaj neviem predstaviť, pretože hovoríme o politických väzňoch, ktorí trpeli kvôli politickým postojom proti vládnucej ideológii a režimu. Mať však politický názor nie je robenie politiky. Toto sa vyčíta aj Matici slovenskej a smeruje to k tomu, aby organizácie a ich členovia prevažne národne cítiaci, tlmili svoje presvedčenie, pretože na svoju činnosť dostávajú príspevok od štátu. No to je len satisfakcia za minulé krivdy. Očakávanie politických väzňov, aj väčšiny spoločnosti pred rokom 1989 bolo, že sa zmení nielen systém, ale aj politika. Systém sa síce čiastočne zmenil, no vracia sa rôznymi ideologickými dogmami do starých koľají, ale politika sa ešte nezmenila. Stále tu pretrvávajú rodkárstvo, papalášizmus a najmä poslúchanie tých cudzích. Nie je nijaký rozdiel či poslúchali Moskvu a teraz Brusel a ešte viac Washington.

Rafael Rafaj

Foto Eva Zelenayová

● **Jestvuje aj iná paralela. Pred vyše tridsiatimi rokmi sme sa zbavili ideológie, ale v ostatnom čase sa opäť preferuje ideológia – liberalizmus – a možno ešte horšia, ako tá do roku 1989. Čo si o tom myslíte?**

Som zarytý odporca ideológií, akéhokoľvek -izmu a -ológií, nerobím medzi nimi rozdiel. Neexistuje dobrá ideológia, pretože na konci každej je totalitná snaha vnútiť väčšine spoločnosti istý spoločenský konštrukt, aby poslúchala.

● **Vedie k totalite.**

Presne tak. A či tá totalita je definovaná niekde v ústave alebo v zákonoch alebo sa presadzuje ako tzv. mäkká, nie je medzi nimi rozdiel. Veď sa nám vrátila cenzúra, náhubkové zákony, prenasledovanie ľudí za politické názory alebo len za to, že majú iný názor, než je ten oficiálny. A to v rôznych oblastiach, napríklad o LGBTI, o politickej orientácii, na vzdelávanie mládeže, pripomínajúce minulé časy politických školení. V podstate ľudia dodnes nenašli odvahu hovoriť, čo si myslia, najmä odborníci. A netýka sa to len historickej vedy, ale aj iných, napríklad biológie. A to už môžeme porovnať s bývalou totalitou, pretože tá išla častokrát proti vede, hoci sa tvárila, že vyznáva vedecký ateizmus. A ešte niečo majú spoločné, potláčanie viery a existencie Boha. Dokonca Európska únia

odmietla zmienku o Bohu a kresťanských koreňoch v európskej ústave. Dnes bežne v spoločnosti nevidíme prejavy viery. Za rodinu muža, ženy a detí musíme bojovať. Tak kam sme sa dostali?

● **Bývalý predseda PV ZPKO Arpád Tarnóczy bol tiež jedno volebné obdobie poslancom NR SR. Spomienka na väzenie v Ruzyni, kde musel vynášať vrecia s popravenými politickými väzňami, ho viedla k túžbe urobiť niečo pre týchto ľudí. A skutočne, v roku 1995 inicioval zákon o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému, ktorý parlament v roku 1996 schválil. Čo vy chcete urobiť v parlamente pre túto komunitu, ak by vás zvolili?**

Určite by som pokračoval v odškodňovaní cez môj zákon č. 274/2007, ktorým sa vypláca príplatok k dôchodku politickým väzňom. Nielen, že si zaslúžia pozornosť, úctu, ale aj ďalšiu pomoc od štátu. Vzhľadom na vekovú štruktúru a zachovanie odkazu protikomunistického odboja dozrel čas, aby sme do tejto kategórie zahrnuli aj deti po politických väzňoch, keď dosiahnu dôchodkový vek. Aby mali rovnako nárok, pretože trpeli celé rodiny. Druhou prioritou je postarať sa o nevládnych, sociálne odkázaných politických väzňov zriadením štátneho domova sociálnych služieb, podobne

ako majú protifašistickí bojovníci. Aby mali istotu, že keď to bude nevyhnutné, tak budú môcť dôstojne dožiť svoj čestný život v kruhu ľudí, ktorí sú im navyše aj blízki. No a treťou je prijatie zákona o postavení a pôsobnosti organizácií III. odboja tak, aby sme nemuseli žobrať o dotácie.

● **Ani cent mimovládkam je volebné heslo Republiky. Mimovládny sektor je však do spoločnosti, nielen na národnej úrovni, zažratý ako rakovina. Máte pripravený plán, ako vystrnadiť z politiky nepolitikov? Medzi takých najznámejších patrí George Soros.**

Doplním vás, ani cent politickým a ideologickým mimovládkam, pretože tie nepracujú na báze dobrovoľnosti ako ostatné, záslužné organizácie tretieho sektora, ale žijú z peňazovodov od Sorosa, nadnárodných nadácií, od medzinárodných organizácií, ale aj od politických nadácií ako napríklad NED alebo IRI, ktoré sú zriadené pri americkom Kongrese. Je logické, že plnia mocenské ideologické a geopolitické očakávania svojich tútorov, čím nielen ovplyvňujú, ale aj deformujú politiku. Nastavujú ju podľa konkrétnych ideologických dogiem a keďže SR sa podľa Ústavy neriadi nijakou ideológiou, čo je asi najväčší výdobytok roku 1989, urobím všetko pre to, aby sa prijal zákon, ktorý vylúči pôsobenie ideológií z verejného priestoru.

● **Vlády Matoviča a Hegera dostali spoločnosť aj po stránke ekonomickej do mizérie. Napriek tomu, pokiaľ neurobíme nič s morálkou, nebude napredovať ani hospodárstvo. V tomto smere školstvo nielenže neurobilo nič, ale ešte pomohlo prehlbovať krízu vnášaním ideológie rodovej rovnosti. Čo s tým chcete urobiť?**

Ideológie, ideologické koncepty nemajú čo robiť ani na školách. Moja generácia zažila „formovanie“. Zvlášť ako dieťa politického väzňa som cítil rôzne metódy prevýchovy, dokonca ešte aj na strednej škole. Školstvo je rozvrátené práve masívnym atakom ideológií, a to odhaľuje zámer týchto

„elit“ vyrobiť si z mladej generácie budúcich poslušných občanov, ktorí budú sami od seba zaujímať jeden názor, vyznávať len jednu pravdu, pozeráť sa len na jednu svetovú stranu a veriť len tomu, čo si večer zapnú v televízii. Dnes tu máme niekoľko silných ideologických dogiem, ktoré útočia na vedomie mladých ľudí a štát má povinnosť postaviť sa za ochranu detí a mládeže pred rozvrátenými ideológiami. Skúsenosť politických väzňov je v tomto smere nenahraditeľná.

● **S touto otázkou súvisí aj slobodný výskum v historických vedách, ktorý zamrzol v komunistickom objatí. Pre národné povedomie je to priam zločin páchaný na Slovákoch. Ako sa Republika stavia k tejto otázke?**

Riešením na mnohé neduhy aj na ten základný, akým je budovanie suverenity a zvrchovanosti, je koncept národného štátu, teda Slovensko a Slováci na prvom mieste. Do škôl vrátiť vlasteneckú výchovu. Keď som navrhoval vlastenecký zákon, vzniesol sa voči nemu odpor, žiaľ, nielen liberálov. Ibaže národ je najsilnejšia entita, ktorá dokáže ochrániť spoločnosť podobne ako rodina vlastných členov. Preto sa útočí na rodinu, preto sa útočí na národ a preto medzi prioritami hnutia Republika je oživenie národa, jeho potenciálu v kultúrnej oblasti, vo verejnom i mediálnom priestore, ktorý ho totálne likviduje. Uvedomujeme si, že národ je Bohom stvorená inštitúcia.

● **Nedávno sme oslávili výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti SR. V ostatných rokoch sa tohto výročia chopil Smer-SSD, no zdá sa, že ani táto strana sa nedokáže poďakovať politickej reprezentácii a jej predsedovi Vladimírovi Mečiarovi za odvahu a prijatie zodpovednosti vrátiť Slovákom zvrchovanosť. Takže vidíme, že už počas nášho života sa historické udalosti obrusujú a nehovorí sa celá pravda.**

Opäť dedičstvo z minulosti, keď sme sa ako Slováci či už v bývalom Uhorsku alebo v ČSR, v ČSSR nemohli hlásiť k významným národným

a kresťanským osobnostiam našej histórie, ktorí prispeli k zápasu o našu suverenitu a zvrchovanosť, bohužiaľ postihlo aj Vladimíra Mečiara.

● **Na pohrebe nášho člena Petra Seleckého bol prítomný prvý predseda KDH Ján Čarnogurský. V homílii však zaznela výčitka, že na religióznom Slovensku nemáme katolícku stranu. V našej organizácii dobre poznáme deštruktívny vplyv KDH na spoločnosť. Predovšetkým jeho odmietavý postoj k slovenskej štátnosti a ústretový voči komunistom a liberálom, s ktorými doposiaľ vždy vytváralo koalíčné spojenectvá. Aký názor prevláda v Republike na KDH a uvedomujú si jej politické špičky nebezpečenstvo pre ďalší vývoj v štáte, ak by sa do parlamentu KDH znovu dostalo?**

Osobne si myslím, že KDH neprešlo sebareflexiou a že opäť by sa spojilo s antinárodnými a nekresťanskými silami, ako sú Progresívne Slovensko či SASka. Anton Selecký vo svojej knihe *Kanáľ* jasne napísal, že KDH riadila britská tajná služba MI6. KDH nepokračuje v odkaze bývalých kňazov, ktorí okrem viery šíрили aj silné národné povedomie, burcovali za pozdvihnutie národa, ba dokonca za štátnosť. A to nebol len Andrej Hlinka. V Republike som predseda odborného tímu pre kultúru a médiá a rezort kultúry zastrešuje aj cirkvi. V programe odmietame odľuku cirkvi od štátu a uvedomujeme si jej obrovský potenciál na duchovnú obrodu národa. Chceme pre cirkvi vytvoriť podmienky, aby sme spoločne mohli chrániť dedičstvo otcov.

● **Myslíte si, že je ešte cesta späť z toho marazmu, do ktorého sme sa ako spoločnosť dostali?**

Nádej zomiera posledná a pokiaľ sa voliči rozhodnú pre správnu stranu a zakrúžkujú správnych kandidátov, môžeme sa dostať aj na správnu cestu. Rád by som adresoval všetkým, ktorým záleží na Slovensku, rodine, na kresťanských hodnotách, aby našli odvahu postaviť sa proti zlu. Čas dozrel, je o päť minút dvanásť.

Eva Zelenayová

Jáchymovský talent

Dlhoročný politický väzeň, výtvarník, básnik. Narodil sa 3. marca 1931 v Gbeloch. Rodičia pochádzali z Gbelov, mali päť detí, Hieronym MOKROHAJSKÝ bol najmladší. Jeho brat Ján bol tiež politickým väzňom a mal umelecké nadanie, bol hudobníkom v SĽUKu v hre na husle a flautu.

Hieronym v rokoch 1946-1948 študoval na strednej priemyselnej škole textilnej v Ružomberku. Ukončenie štúdia vystriedala väznica, kam sa dostal po ilegálnom prechode hraníc, pre ktorý sa rozhodol so spolužiakom Milanom Kvakom a Štefanom Mazurkovičom. Chceli emigrovať vo vidine lepšej sebarealizácie v Amerike. Hranice prekročili 20. septembra 1948 v oblasti Domažlíc len tak, naľahko, bez peňazí i teplejšieho oblečenia. Skončili v záchytnom lágri v Regensburgu, kde sa zdržiavalo 300 – 700 utečencov. Tu čakali na udelenie utečeneckého pasu. Ako dôvod uviedol vylúčenie zo školy a hrozbu, že za svoj postoj k režimu bude odsúdený na pobyt v tábore nútených prác.

Ibaže 14. októbra sa Mokrohajský s Mazurkovičom rozhodli, že sa vrátia do ČSR pre oblečenie. Dohodli sa, že sa stretnú v Gbeloch u Hieronymových rodičov. Odtiaľ cez Kúty cestovali do Prahy a Domažlíc, prešli hranicu a vrátili sa do Regensburgu.

Mokrohajský zistil, že utečenecký pas nedostanú a poverávalo sa, že budú prevezení do pracovného tábora v Nemecku. Vtedy mu navrhol tiež nepreverený Jozef Fecko, že najlepšie spravia ak ujdú z Regensburgu a prejdú do Salzburgu. Urobili tak 15. decembra. Tu ho nahovoril Anton Malý, človek zo skupiny Ferdinanda Ďurčanského, aby si urobil krátkodobý vyzvedačský kurz a dostal úlohu zísť na Slovensko, odtiaľ priniesť úradné tlačivá, bianko osobné

preukazy, špeciálne mapy, úradné pečiatky, legitimácie KSS, Spolku slovenských partizánov a iné. Jeho spoločníkom na ceste bol Ján Ciriak, ktorý mal tiež svoje úlohy. Cez Viedeň sa dostali vlakom do Marchegu, naskočili na nákladný vlak, ktorým sa 13. apríla 1949 dostali do Devínskej Novej Vsi.

Hieronym prechodil za týždeň kus Slovenska, Žilinu, Banskú Bystricu, Košice, Medzibrodie. Odchod mali naplánovaný na 28. apríl. Keď zistili, že sú sledovaní, rozhodli sa odísť o deň skôr. Zmeškali však vlak do Kútov, ŠtB oboch zatkla. So svojimi spolužiakmi, s ktorými utiekol, sa po odsúdení už nikdy nestretli. V procese s 12 obvinenými, do ktorého boli zaradení oni dvaja aj tí, ktorí im pomohli získať žiadané veci, bol 7. júna 1949 obžalovaný a 16. júna, ako 18-ročný, odsúdený za velezradu a vyzvedačstvo na 15 rokov. Obžaloval ho viceprokurátor JUDr. Anton Raša. Ján Ciriak, ktorý sa v procese stal hlavným obžalovaným, dostal doživotie, Hieronymov brat Ján dostal 5 rokov, ostatní, čo im pomáhali, dostali tresty od päť mesiacov do desať rokov. Odvolací súd 27. júla 1950 v Prahe jemu i Ciriakovi trest potvrdil.

Po vynesení rozsudku bol Hieronym väznený v Leopoldove, kde zažil troch študentov trencianskeho gymnázia Alberta Púčika, Antona Tunegu a Eduarda Tesára, odsúdených na smrť, popravených 20. februára 1951, o čom napísal dojemnú črtu. Na jáchymovsko, do ústredného tábora v Ostrove nad Ohří bol eskortovaný 13. mája 1951. Lekári rozhodli, že je schopný práce v podzemí. Od spoluväzňov získal prezývku Moky.

Jeho spoluväzňami, okrem iných, boli Ján Chryzostom Korec, Vojtech Krištín, Ján Brichta, Rudolf Dobiáš, Janko Havlík. Prepustený bol až po pätnástich rokoch väzenia, 20. februára 1964. V roku 1991 bol rehabilitovaný. Žil v Bratislave. Od roku 1975 sa intenzívnejšie venoval maľbe, hlavne olejom i pastelmi, prevažne s biblickými motívami, ale aj zo slovenskej histórie a zátišia. S priateľom Jozefom Valčekom bol signatárom Charty 77. Jeden zo svojich obrazov daroval Matke Tereze pri zakladaní jej ústavu v Čadci. Zomrel v roku 2000.

Ludovít Košík

Vol'by očami nášho člena

Pán František Juhász z Tehly sa obrátil na náš časopis s prosbou uverejniť jeho výzvu k septembrovým voľbám.

V liste poznamenáva, že „každé parlamentné voľby majú svoju dôležitosť. Tieto voľby 30. septembra

2023 budú mať tú dôležitosť, či sa na niekoľko rokov budeme uberať progresivizmom a liberalizmom. Komunistov sme tu mali vyše 40 rokov, ale týchto liberálov tu môžeme mať o niekoľko desiatok rokov dlhšie.“ Preto vyzýva všetkých ľudí, najmä

voličov založených národne, konzervatívne a kresťansky, ktorým záleží na osude Slovenska, aby sa týchto volieb zúčastnili. Pán Juhász verí, že „nastávajúce voľby dopadnú dobre, že sa zbavíme liberalizmu, že nebude otravovať našu spoločnosť.“

Stalinov hladomor (1932 – 1933)

Azda niet týždňa, aby sme v médiách či verejnom priestore nepočuli o tragédii židovskej komunity počas vojny, o „holokauste“. Naopak, udalosť, ktorú historici nazývajú ako „hladový holokaust“ či „ukrajinský holokaust“, ostáva takmer neznáma. Okrem toho na vlnu módného neomarxizmu sa znova vyzdvihuje diktátor Josif V. Stalin a jeho Sovietsky zväz sa vydáva za „osloboditeľa Európy“. Bude teda vhodné pripomenúť si azda najväčší zločin jeho režimu, hladomor, tým skôr, že tento rok si pripomínáme jeho 90. výročie.

Vhodnou pomôckou je napr. zborník konferenčných príspevkov *Hladomor na Ukrajine v r. 1932-1933: genocída ukrajinského národa* vydaný k 75. výročiu tragédie v r. 2007. Niekoľko údajov z neho predostrieme dnešnému čitateľovi.

Pred prvou svetovou vojnou bola Ukrajina nazývaná obilnicou Európy. Napr. v rokoch 1909 – 1913, keď bola súčasťou cárskeho Ruska, sa z nej exportovalo až 98 percent jačmeňa a pšenice. Napriek tomu zažila viacero hladomorov (1709, 1775, 1920-1922, 1946-1947), avšak najbrutálnejšie rozmery mal hladomor zo začiatku 30. rokov minulého storočia. Historikom je zrejme, že nešlo o náhodu, o súhrn „prírodných“ okolností, ale o plánovaný zámer sovietskeho vedenia. Čiastočne sporná otázka je, či išlo o zámer voči Ukrajine (ukrajinským roľníkom) alebo voči roľníckej vrstve ako takej, keďže hladomor sa vyskytoval aj mimo hraníc Ukrajiny, ako napr. na Kaukaze, v južnom Rusku - na Kubáni, tiež vo Voronežskej a Stavropolskej oblasti ZSSR. Inak povedané, či hladomor mal iba sociálno-triednu podstatu alebo aj nacionálny zámer, prípadne oba.

Roľnícka otázka patrila k fundamentálnym elementom vnútornej politiky sovietskeho Ruska (ZSSR). Roľníctvo bolo silnou a početnou vrstvou, navyše so silnými „náboženskými predsudkami“, preto si ju bolševický režim chcel prevychovať a podriaďiť. Oficiálne sa nová politická línia nazývala „generálna línia prestavby sovietskej dediny“.

Na roky 1929 – 1932 bola vyhlásená tzv. prvá budovateľská päťročnica. Jej hlavným cieľom bola industrializácia krajiny a socializácia poľnohospodárstva (premena systému súkromne hospodáriacich roľníkov na kolektívny systém – kolchozy, sovchozy). Voči tomu roľníci (prírodzene) kládli odpor. Vláda preto pre roľnícke rodiny zámerne určila vysoké dodávky, tzv. kontingenty, ktoré sa prakticky nedali splniť. Ich nespĺnenie však pokladali úrady za rebéliu, za prejav kontrarevolúcie a ten brutálne trestali: väznením, deportáciou do gulagov, strieľaním roľníkov ba zapáľovaním celých „neposlušných“ dedín. Špeciálne komandá prehľadávali roľnícke gazdovstvá a nemilosrdne rekvirovali zásoby potravín, ba aj obilovín odložených na siatie. V mnohých oblastiach tak vznikla katastrofálna situácia hladomoru, často spojeného s kanibalizmom. **Hladomor trval asi 500 dní, od apríla 1932 do novembra 1933, pričom kulminoval na jar 1933.** O tejto problematike vyšlo, najmä na Ukrajine, po roku 1990 množstvo publikácií; za všetky spomeniem aspoň dvojzväzkovú edíciu s názvom *Ukrajinský holokaust 1932-1933 – svedectvá tých, čo prežili*, ktorú pripravil historik Juraj Micík. Obsahuje stovky výpovedí priamych svedkov tejto tragédie. Ako cenné svedectvá v slovenčine možno odporučiť spomienky sovietskeho utečenca Viktora Kravčenko (*Žil som pod červenou hviezdou*) či spomienky Slováka Andreja Šmitha (*Bol som roľníkom v ZSSR*).

Zločin organizovaného hladomoru sa však pred svetom podarilo Sovietom do veľkej miery utajiť. Nevedeli o ňom ani mnohí občania samotného ZSSR. Oficiálne neexistoval, nespomínal sa ani v učebniciach. Stalinovi a VKS(b) však definitívne zabezpečil víťazstvo na vidieku – proti sovietskej moci sa odvtedy už nik neodvážil postaviť.

Úrady si neviedli ani štatistiky obetí. Jestvujú len dobové odhady diplomatov, publicistov a historikov. Najnižšie odhady začínajú pri čísle 3 milióny, najvyššie 11 miliónov. V súčasnosti sa spravidla hovorí o 6 miliónoch.

Niektorí ukrajinskí autori poukazujú aj na dopady na národnostné zloženie. Kým totiž pri sčítaní v r. 1926 boli Ukrajinci najpočetnejšou národnosťou v rámci ZSSR, početnejšou než Rusi, o desať rokov toto prvenstvo stratili v prospech Rusov.

Právník Rafael Lemkin, autor textu konvencie Valného zhromaždenia OSN o genocíde, v r. 1953 konštatoval, že aj politika Stalina na Ukrajine začiatkom 30. rokov naplňuje kritériá genocídy. Známý anglický novinár Malcolm Muggeridge (1903 – 1990) ako nadšený ľavičiar odišiel v 30. rokoch do ZSSR, kde bol dopisovateľom, pričom z komunistického nadšenia rýchlo vytriezvel. O hladomore s odstupom napísal: „Niet pochybností o tom, že to bol jeden z najväčších zločinov našich čias, nie menší ako židovská katastrofa alebo arménska masakra. Mňa vždy zaráža, ako ľudia, ktorí rozprávajú o veľkých hrôzach nášho storočia – Auschwitz, Hirošima a iné – nikdy nespomenú hlad v Ukrajine. Voľáko po tých všetkých rokoch sme si ešte neuvedomili fakt, že Stalin v 30. rokoch zabil oveľa viac ľudí, ako Hitler zničil Židov...“

Hoci v dobovej slovenskej tlači, a potom najmä počas prvej SR, bolo aj u nás zverejnených množstvo svedectiev, roky československého komunizmu i liberálnej demokracie pamäť na túto udalosť vymazali. Dejepis 20. storočia z pera trojice bývalých marxistických historikov – I. Kamenca, H. Tkadlečkovej a D. Kováča – miliónom obetí hladu venovali necelú vetu. *Lexikón svetových dejín*, ktorý vydalo Slovenské pedagogické nakladateľstvo, a je bežnou príručkou pre študentov i učiteľov, hladomor nespomína vôbec. Takmer šesťstostranové dejiny Ruska z pera kolektívu českých historikov z roku 1995 udalosť vybavili na ôsmich riadkoch, ako „vedľajší produkt“ industrializácie a kolektivizácie...

Zločin takých rozmerov a podôb, ako bol tzv. hladový holokaust, si občan dnešnej Európy, žijúci v nevidanom blahobyte, nevie predstaviť. To však neznamená, že naň má zabudnúť...

Martin Lacko

STALO SA

1. septembra 1846 vyšli v Skalici *Slovenskej pohľadi na vedí umeňja a literatúru*, náš najstarší kultúrno-vedecký časopis.

1. septembra 1939 vypukla druhá svetová vojna.

1. septembra 1939 Slovenská armáda po boku nemeckého Wehrmachtu začala ťaženie proti Poľsku, aby pre krajinu zabezpečila opätovné získanie tých území, ktorých sa v roku 1920 a 1938 zmocnili Poliáci. Aktívna účasť na vojne proti susednému štátu vyvolávala u väčšiny obyvateľstva veľké rozpaky.

1. septembra 1867 bolo v Martine otvorené Slovenské evanjelické gymnázium.

1. septembra 1950 ministerstvo národnej obrany zriadilo prvé Pomocné technické prápor (PTP). Boli to vlastne tábory nútených prác pre „politicky nespoľahlivé a asociálne osoby“, za aké komunistický režim považoval najmä kňazov, rehoľníkov, bohatších sedliakov, bývalých podnikateľov a slobodnejšie zmýšľajúcu inteligenciu. Do ich zrušenia v r. 1954 prešlo nimi zo Slovenska 5 500 osôb. Niektorých tam protiprávne držali aj celé štyri roky.

1. septembra 1992 schválila SNR Ústavu Slovenskej republiky. Pred hlasovaním zasadiu miestnosť demonštratívne opustili poslanci za MKDH a Spolužitie, poslanci za KDH hlasovali proti. Za ústavu hlasovalo 114 prítomných poslancov, 16 bolo proti a 4 poslanci sa zdržali hlasovania.

4. septembra 1944 minister národnej obrany SR generál F. Čatloš ušiel do Banskej Bystrice a dal sa k dispozícii vedeniu československého vojska. To ho odovzdalo veliteľovi ruskej partizánskej brigády A. S. Jegorovovi, ktorý ho 14. septembra spolu s generálom J. Turanom deportoval do ZSSR. Tým sa otvoril prúd deportácií Slovákov do ZSSR, ktorý potom postihol niekoľko tisíc občanov SR.

5. septembra 1848 Michal Miloslav Hodža vydal vo Viedni manifest k slovenskému národu. Odsúdil maďarskú rozpínanosť a vyzval Slovákov do boja, za občiansku a národnú slobodu, za kráľa a národ slovenský.

6. – 7. septembra 1944 povstali v Lipovskom Svätom Jáne v noci vyviekli 46-ročného katolíckeho farára Rudolfa Schedu z jeho fary a vo svätajánskej doline ho hrozne mučili. (Sťahovali mu kožu zo živého tela, dokalčili mu údy a trýznili ho, kým v strašných bolestiach neskonal.) Podobným spôsobom boli počas povstania partizánmi a povstalcami zavraždení katolícki kňazi: Anton Šalát, farár v Hájnikoch, Ján Nemeč, farár v Lieskovci pri Humennom, klerik Imrich Teplan, študent 5. ročníka bohoslovnia.

7. septembra 1619 zomreli traja košícki mučeníci sv. Marek, Štefan a Melichar.

8. septembra 1938 prezident ČSR Edvard Beneš pozval poslanca HSLŠ Jozefa Tisu na politické rozhovory. Oznamoval mu, že do riešenia národnostnej otázky v krajine budú zahrnutí aj Slováci.

8. septembra 1967 otvorili Bienále ilustrácií Bratislava.

9. septembra 1948 ÚV KSČ schválil zása-

dy ostrého postupu proti tým, čo nesúhlasili s komunistickým režimom označovaných ako reakčné živly. Bolo rozhodnuté novelizovať zákon na ochranu republiky a prítvrdiť jeho trestné sadzby, zriadiť tábory nútenej práce, izolovať nepohodlných ľudí vystahovaním z miest na vidiek, zosťriť postup proti živnostníkom a bohatším roľníkom, nazývaných kulaci. Súčasťou opatrení boli aj zásobovacie výhody pre továrenských robotníkov, bezpečnostné sily a mocenské opory nového režimu.

10. septembra 1849 slovenská deputácia odovzdala cisárovi Františkovi Jozefovi pamätný spis podporený tridsattisíc podpismi. V ňom sa žiadalo, aby slovenský národ bol odlúčený od Maďarov a územie, ktoré súvisle obýva pod starým menom Slovensko, sa stalo zvláštnou korunnou krajinou, bezprostredne podriadenou viedenskej vláde.

12. septembra 1683 spojené kresťanské vojská pod velením poľského kráľa Jána Sobieskeho a nemeckých kniežat porazili osmanskú armádu, ktorá od júla obliehala Viedeň.

12. septembra 1948 sa „SNR v Londýne“ premenovala na „SNR v zahraničí“. Jej predsedom bol Karol Sidor, gen. tajomníkom Peter Prídavok.

14. septembra 1947 povereníctvo vnútra vydalo správu o „odhalení protištátneho sprisahania na Slovensku“, ktorého cieľom malo byť obnovenie slovenského štátu a atentát na prezidenta Beneša. V skutočnosti to bola provokácia zosnovaná komunistami a podporovaná českými politickými stranami i prezidentskou kanceláriou. Následne sa rozbehlo zatýkanie, zatknutých bolo takmer dvetisíc osôb. Príslušníci Národnej bezpečnosti zaoberáňali so zaistenými brutálne a viacerí na následky „vypočúvania“ zomreli. Zakrátko sa už v tajnosti pripravoval veľký súdny proces s organizátormi tzv. protištátnej skupiny. Malo byť vynesenej 14 trestov smrti. Februárový prevrat zmenil pôvodnú réžiu a preto boli tresty miernejšie.

14. septembra 1991 v Bratislave vznikla iniciatíva Za spoločný štát, ktorá sa usilovala zachrániť rozpadajúce sa Československo. Jej protagonisti deklarovali, že boj za spoločný štát je aj bojom za demokraciu.

15. septembra 1944 ríšsky protektor v Čechách a na Morave Karl Herman Frank vydal nariadenie, na základe ktorého sa pokus o prekročenie hranice medzi Protektorátom a Slovenskom trestal smrťou.

15. septembra 1950 po tretikrát uväznili spišského biskupa Jána Vojtašáka.

15. septembra 1952 bol v Clevelande založený Slovenský ústav. Jeho zakladateľom bol Teodor Kojiš OSB.

15. septembra 1997 otvorili Pápežské slovenské kolégium sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

16. septembra 1848 na tajnom zhromaždení vo Viedni v hostinci u Šperla za účasti takmer 500 ľudí bola ustanovená Slovenská národná rada ako vrcholný orgán Slovákov v nastávajúcom ozbrojenom zápase za národné práva.

16. septembra 1862 otvorili v Revúcej prvé slovenské evanjelické gymnázium.

16. septembra 1950 Najvyšší súd v Prahe reformoval rozsudok Štátneho súdu v Bratislave proti skupine Púčik a spoločníci zo dňa 21. mája 1949 drastickým zvýšením trestov. Albert Púčik, Anton Tunega a Eduard Tesár dostali trest smrti. Ľudovít Gálik doživotie.

19. septembra 1536 uhorský snem článkom 46 uzákonil Bratislavu za hlavné mesto časti Uhorska, kontrolovanej Ferdinandom Habsburským.

20. septembra 1922 české krajanské spolky v USA žiadali o začlenenie autonómie Slovenska do Ústavy prvej ČSR.

21. septembra 1944 došlo v obci Sklené k masakru 187 karpatských Nemcov.

21. – 25. septembra 1945 sa pred Národným súdom v Bratislave konal proces proti veliteľovi nitrianskej posádky pplk. Jánovi Šmigovskému, pretože neprešiel so svojou posádkou na stranu povstalcov, ale zostal verný svojej prísaha Slovenskej republike. Odsúdili ho na smrť zastrelením a 9. októbra rozsudok vykonali.

22. septembra 1818 bola založená Prešovská gréckokatolícka eparchia.

24. septembra 1762 sa vo Frankfurte nad Mohanom narodil Chatam Sofer, vlastným menom Moše Schreiber, najväčší židovský náboženský učenc 19. storočia. V roku 1806 sa stal rabinom bratislavskej židovskej obce. Založil vysoké rabínske učilište ješiva, ktoré sa čoskoro stalo známe po celej Európe. Zomrel v roku 1839 a je pochovaný v Bratislave.

27. septembra 1864 sa v Čerňovej, časti Ružomberka, narodil Andrej Hlinka – 156. výročie

30. septembra 1938 sa Československá vláda podrobila diktátu Mnichovskej dohody. ČSR stratila približne jednu tretinu svojho územia i obyvateľstva. Tým sa začal rozklad československého štátu.

Koncom septembra 1946 Dr. Juraj Šujan, ktorý bol obžalobcom v procese proti Jozefovi Tisovi, vo svojich spomienkach zaznamenal, že na stretnutí všetkých predsedov senátov Národného súdu a prokurátorov Úradu obžaloby predseda Národného súdu Dr. Igor Daxner povedal: „Aby ste to všetci vedeli: Bol som spolu s niekoľkými predstaviteľmi odbojových zložiek na návšteve u p. prezidenta Dr. Beneša v Topoľčiankach. Keď sme už boli na odchode, požiadal som ho, aby som mohol u neho ešte pobudnúť ako predseda Národného súdu. Dôverne som sa ho opýtal, ako sa díva na Tisov prípad. Otvorene mi povedal: Tiso musí viesť. Hovorím vám to preto, lebo aj medzi nami sú takí, ktorí si prajú iný koniec“ (Rukopis Spomienky obžalobcu, s. 60 – 61).

V septembri 1948 boli pri preverovaní študentov tisický mladých ľudí protiprávne vylúčené z vysokoškolských štúdií pre svoj triedny pôvod, politické alebo náboženské presvedčenie. Zaznávajúce pozitívnych i ľudských práv sa stávalo normou nového režimu.

PRIPOMÍNAME SI

V septembri si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

50 rokov

Gabriela Danišová, Bratislava
6.9.1973

65 rokov

Miroslav Wassermann, Spišský Hrhov
22.9.1958

75 rokov

Mária Kalafutová, Markušovce
8.9.1948

Dr. Jozef Rydlo, Bratislava 20.9.1948

80 rokov

Emília Weberová, Bolešov 16.9.1943

Melánia Babinová,
Trenčianske Teplice 21.9.1943

Valéria Benešová, Nitra 29.9.1943

82 rokov

Anna Bednárová, Žilina 14.9.1941

Mária Helešicová,
Mýto pod Ďumbierom 26.9.1941

86 rokov

Vlasta Hagarová, Bojnice 30.9.1937

87 rokov

Radomír Žingor, Bystrica 20.9.1936

88 rokov

Barbora Prihodová, Trebišov
20.9.1935

89 rokov

Jela Zajacová, Martin 8.9.1934

Štefan Baňás, Martin 17.9.1934

92 rokov

Marta Dammová, Bratislava
5.9.1931

Ľubomír Hatala, Prievidza 23.9.1931

Jubilantom srdečne blahozeláme

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak ne-

bude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdú podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: **SK74 3100 0000 0040 0012 8109**, alebo sa kontaktujte na tel. čísle: **02-52 63 81 56**.

Darcom úprimne ďakujeme

Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

■ **PRIPOMÍNAME**

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.**

Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovoľujú do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

Neformálne stretnutie

V pondelok 31. júla navštívili členky regionálnej pobočky PV ZPKO v Trnave svojho dlhoročného aktívneho člena, politického väzňa, pána **Juraja Nižňanského**. So svojou rodinou žije vo Vrbovom. Do roku 2020 sa aktívne zúčastňoval všetkých podujatí, avšak zdravotný stav mu to v súčasnosti nedovoľuje. Sleduje televíziu, číta časopis *Svedectvo* a tak je aspoň čiastočne informovaný o našich aktivitách. Návšte-

ve sa veľmi potešili, porozprávali sme sa o niektorých členoch našej pobočky.

Pánovi Jurajovi prajeme veľa zdravia so želaním opätovného skorého stretnutia.

Za sprostredkovanie návštevy veľmi pekne ďakujeme dcére a synovi pána Nižňanského, s ktorými sme sa mali možnosť zoznámiť a porozprávať.

Eva Hlučová

predsedníčka RO PV ZPKO Trnava

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 100 EUR

Michal Malatinský, Bratislava 20 EUR

MUDr. Dagmar Pechová,
Bratislava 40 EUR

RNDr. Jozef Kollár, Šaľa 500 EUR

Ferko Mrkvička, Bratislava 2 EUR

Hanka Vincúrová, Bošany 20 EUR

Martin Lacko, Modrova 20 EUR

MUDr. Marián Čerman, Nitra 15 EUR

Ján Mathes, Limbach 40 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 73 rokov, 21. júla 2023, tragicky zahynula v zahraničí **Anna BUDAYOVÁ**, členka RO PV ZPKO v Nitre od roku 2014. Posledná rozlúčka so sv. omšou sa konala 11. augusta 2023 v Kostole sv. Martina v Ivanke pri Nitre. Za organizáciu sa s nebohrou rozlúčili Agáta Fišerová, Anna Mesarošová, Mária Balážová a predsedníčka RO PV ZPKO v Nitre Alžbeta Loudová. Telesné pozostatky zosnulej boli v urne prevezené späť do zahraničia a uložené v rodinnej hrobke.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

Juraj Nižňanský s Evou Hlučovou.

Foto archív

Hunc angularem lapidem
 S. Cyrilli et Methodii Institutii
 levandis gravibus Ecclesiae in Slovakia praesertim necessitatibus
 alendae suboli ad Sacerdotium vocatae
 vitae quoque religiosae Slovacorum fovendae
 die VIII Januarii MCMLXI canonice erecti,
 MC recurrente anniversario ab adventu Sanctorum Cyrilli et
 Methodii ad populos Slavicos

Joannes P. XXIII
 die XIII Maji MCMLXIII benedicendo lustravit
 Eugenius S. R. E. Cardinalis Gisserant
 Sacri Collegii Decanus, Ostiensis, Portuensis et Sanctae Rufinae Episcopus
 die XIII Maji MCMLXIII posuit

Joanne Vojtaššák, Episcopo Scepusiensi, Eduardo Kécsey,
 Administratore Apostolico Vttriensi, Ambrosio Laxík,
 Administratore Apostolico Tyrnaviensi, Roberto
 Dobožný, Administratore Apostolico Rosnaviensi
 existentibus, caeteris autem Slovakiae Dioecesibus
 propriis Episcopis orbatis, subsidio Foederationis
 Catholicorum Slovacorum Americae, sub ductu
 Exc. mi Andreae Grutka, Episcopi Gariensis; stipem
 ferentibus 1° Unione Catholica Slovaca, Abbatia Seta
 Andreae, Cleveland, necnon omnibus pauperrimis
 etiam Slovaciae per mundum dispersis, praesentibus
 eorum Missionariis et Sacerdotibus omnibus,

directore ejusdem Institutii Rev. mo Stephano
 Váhalka, a consiliis vero Rev. mis L. Macák,
 J. Medový, J. Tomko, J. Viater.

Datum Romae die XIII Maji MCMLXIII